

Egy indulatos röpirat ajánlata

Miután a különféle cseppek, tabletták, injekciók lassú adagolása hatástalan, s a beteg gazdaság csak győtrődik, már-már agonizál, Kornai professzor műtétet ajánl: a has felmetszését, és a belső szervek kemény kezű helyretételét. Nem ártatja a beteget azzal, hogy nem fog fájni, s azt sem állítja, hogy a beavatkozás minden kockázat nélküli, de kilátásba helyezi: ha a beteg hajlandó elviselni az operáció megpróbáltatásait, és fegyelmelzetten betartja az igencsak szigorú utasításokat, akkor győtelmei — miket az infláció, a deficit, a hiány és más bajok okoznak — nagy valószínűséggel megszűnnek.

Kornai János, a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézetének osztályvezetője, a Harvard egyetem professzora *Indulatos röpirat a gazdasági átmenet ügyében* című szellemes, közérthető tanulmányában nemcsak a műtét menetét vázolja fel, hanem javaslatot tesz az operációra történő előkészítés módjára, és a posztoperatív teendőkre is.

Szabaddá tenni a gazdaságot

Mindenekelőtt azt ajánlja, hogy állítsuk vissza a magántulajdon természetes jogait. Legyen teljes a magánszektor szabadsága; legyen szabad az üzemkapacitás mérete, az ár, a foglalkoztatás, a pénzkölcsönzés, a felhalmozás, bármilyen valuta kivitele és behozatala az országbá, miként a külkereskedés is. Hamis jelszónak minősíti a szektorok esélyegyenlőségét, hiszen a szektorok nem azonos helyzetből indulnak. Nem a gazdaság egészének, hanem a *magánszférának* a liberalizálását javasolja, *amivel szemben az állami szektor korlátozását tartja szükségesnek*. Meg kell akadályozni, hogy a hatalmas erejű állami szektor elszívja a hitelt, a beruházási forrásokat, a devizát a magánszektor elől. El a kezeket a magánszektorból, és igent tegyük rá a kezünkre az állami szektorra! — vélekedik.

Maga a stabilizációs műtét egyéves előkészítés után meghatározott napon indulna, és további egy éven belül nagyjából be is fejeződhet. Az egyes elemek be kell jelenteni a nyilvánosságnak.

A főbb elemek: az infláció leállítás, a költségvetés egyensúlyának helyreállítása, a makroszintű kereslet kézben tartása, és az ésszerű árak kialakulása.

Az infláció leállítása? Hogy ez csupán elhatározás kérdése lenne? A röpirat

Gazdasági hasfelmetszés

engedi szabadjárá, az állami vállalatok költségét a műtét idejére törvényes előírásokkal kordába szorítja. Ez harmonikusan történne a költségvetés egyensúlyának helyreállításával, ami nem kevésbé drasztikus módszereket követel.

Növekvő jövedelmek adója

Mindenekelőtt azt, hogy a műtét terve annyi költségvetési bevételt irányozzon elő, amennyi teljes biztonsággal fedezi a kiadásokat. Ehhez azonban a jelenlegi adópolitika társul. Kornai nem progresszív, hanem lineáris adózást javasol. Olyan jövedelemelosztást, amely erősen szétönöz arra, hogy a társadalom egészének összes jövedelme növekedjék, mert ez a feltétele annak, hogy a legszegényebbek is állandóan nőjen.

Akinek kétségei lennének afelől, hogy ilyen körülmények között a költségvetés is bevezethető a maga számára szükséges pénzmennyiséget, azt a röpirat a többi között így győzi meg: „Nem az a pénzügyminiszter jut a legmagasabb adóbevételekhez, amely stagnáló vagy veszteséssel stagnáló növekvő nemzeti jövedelemre veti ki a legmagasabb adókulcsot. Ennél sokkal nagyobb a bevétele annak a pénzügyminiszternek, amely elkezd a túl magas adókulcs adta ellenőrzést, utat nyit a nemzeti jövedelem gyors növekedésének, és arra alacsonyabb adókulcsot kivetve is több adót képes beszélni.”

A Kornai János által ajánlott stabilizációs műtét legkényesebb problémája a bér. Elengedhetetlennek tartja, hogy az állami szektor béreire felső korlátot állapítsanak meg még akkor is, ha ez csökkent a vállalatvezetők önállóságát, és nehezíti a termelési tényezők optimális kombinációjának kialakítását. Amíg ugyanis az állami tulajdon van túlsúlyban, addig csak bürokratikus lehet szembeszállni az alulról jövő béremelési nyomással.

Az ésszerű árak kialakulását sem bízza nyomban a piacra, hiszen nem véltető, hogy a műtétasztaion fekvő, felmetszett hasú gazdaság piacként képes viselkedni. A főbb árparaméterek — a devizaárfolyam, a kamatláb, a földbérleti díj — megszabása mellett azt is elkerülhetetlennek tartja, hogy az állami szektor termékeinek egy részére kezdetben kötelező árat írjanak elő.

„Olyan műtétet ajánlok, amelyet még soha, egyetlen ország sem végzett el” — írja a professzor. A röpirat utószavában pedig azt is közli, hogy mindezt kinek, s milyen alkalomból ajánlja. „Annyi évtized után először tűnik úgy: lesz olyan Parlament és olyan kormány, amely elé bizalommal terjeszthetem elgondolásaimat. És ráadásul ez a jövőbeni Parlament és kormány rettenetes nehézségek közepette fog hozzákezdeni munkájához. Ha tehát felgyűlt bennem valami mondanivaló, most van az a pillanat, amikor ezt közölnöm kell.”

Cseppben a tenger

A rendszerváltás némely törvénye

Diktatorikus kisebbségben vagyok — tudatták velem az utóbbi rövid néhány hét leforgása alatt kétszer is. Először a mi kis sajtóháborunkban, aztán a színházi háborúban sikerült kiérdemelnem azt a jelzőt, amitől e demokráciára készülődő országban úgy irtózik mindenki, mint az ördög a tömjénfűstől.

El kell ezen gondolkodni — biztattam magamat, ámátor az kétségtelen, hogy a minősítéstől nem támadtak identitásavaram. Ellenkezőleg. A kötelességszerűen megtartott önvizsgálat során furcsa módon egyre bizonyosabbá vált számomra: vagyok, aki voltam, az, aki. Elképzelhetni, milyen fölszabadult érzés ez a mai világban, ahol szinte mindenki mást csinál, mint ami a dolga lenne?

Hallgatom a szociológust az átmeneti kor zavaros harcairól, amit átmeneti emberek vívnak egymással. Tragikus sorsokról beszél, olyan személyiségekről, akik kénytelenek elvérezni a csatamezőkön, merthogy éppen ott vannak a szerencsétlenek; s miközben — legyenek bár békés természetűek — ki nem térhetnek, tudva tudják: ha nyernek, akkor sem aratnak babérokat. Tisztuk csakis a harc; az igazi győztesek még nem látszanak, de jönnek, s lesznek. Mások. Az eljövendő demokrácia választottjai nem a mostani csaták résztvevői.

Tekintsük át a felismerés fényében a mi kis csatározásainkat — mondtam magamban, s némi szomorúsággal megállapítottam: a történelem már csak ilyen. Eppen amikor végre elmúlni látszik ama bolsevik típusú harcosság és akarnokság, amikor vége ama furmányos célképzeteknek és a hozzájuk vivő machiavellista, mindegy-milyen-áron-utaknak, éppen amikor a liberális eszmények szerinti élet a vágyak birodalmából elérhetőnek tetsző közelségbe került — nos, éppen most muszáj harcolnom?

Talán lenne még olyan bűvőhely, ahol dekkolhatnék, s alkalmas pillanatban beállnék a sorba: ide nekem a babért... De nem keresem a bűvőhelyet, mit tegyek, nem vagyok dekkolós típus. A harcot sem keresem, mert harcos típus sem vagyok. Egyszerűen létezem a csatamezőkön, ez a helyzetem; s ha már — akkor a helyzet tényei, a még föllelhető ésszerűség és az értékelve határozózzák meg, melyik oldalra állok. Mert — milyen szerencse! — ezt eldönthetem. Személyes érdekeim nem sorolhatnak szekértáborokba; ugyanis nem pozícióért kell küzdenem, mivel az nekem nem volt, nincs és nem lesz (lásd fentebb).

Bizonyos, hogy ilyenek vagyunk többen e mai csatamezőkön, s gyéribben a pozícióharcosok, merthogy a szék mindig kevesebb, mint az ember, a főka, mint az eszkimó... Ez akkor is a tények birodalmába tartozik, ha már korábban bevált harcmódor szerint holmi szekértábor-vezérek (diktatorikus) kisebbséget kiáltanak. Mint a hazudós gyermek, akit utolértek, és sarokba szorítottságában önfelelő reflexe működik, s agresszíven odavágja: nem is én hazudok, hanem te!

Megsajnáljuk, elmosolyodunk, s igyekszünk oldalni görcsét.

Sulyok Erzsébet

Szociáldemokrata tiltakozás

Az MSZDP Csongrád megyei vezetősége a Magyar Köztársaság ideiglenes elnökénél levélben tiltakozott a HNF pártta szerveződése ellen. Részletek a levélből:

— Tudomásunkra jutott, hogy a Hazafias Népfőnt pártsszerű szervezetté kíván átalakulni. Tiltakozunk ellene. Véleményünk szerint a teljesen más célra szerveződött intézmény felett túljárt az idő, és így próbálja átmenteni magát. A Hazafias Népfőnt költségvetéséből gazdálkodó szervezet, mely 334 milliót kér az

1990. esztendőre. Ez nem pártalapítás, és nem képviselők indíttatására szolgáló összeg. Ha pártsszerű tevékenységet kíván folytatni, akkor szűnjön meg, és szerveződjön újra. Alulról szerveződjön, és tartsa be az esélyegyenlőség elvét. Ha mégis olyan döntés születik, hogy a Hazafias Népfőnt a jelenlegi formájában, önálló vagy társult formában részt vesz a választásokon, akkor követeljük mi is pártunk számára a 334 millió forint költségvetési támogatást induló tételként.

MSZMP-vezetőség

Hétfőn a hajnali órákban jelentették be az MSZMP kongresszusán a vezető szervek megválasztásának eredményét. A párt elnökévé Thürmer Gyulát választották meg. Az alelnökök: Nyíró Sándor, Pozsonyi Attila és Koi Tibor. A kongresszuson 11 tagú titkárságot és 28 tagú központi bizottságot választottak, az utóbbinak tagja lett Grósz Károly, Berecz János, Puja Frigyes és Ribánszki Róbert is.

Tisztánlátás végett

Tökés László és gyülekezetének harca immár európai politikai kérdéssé nőtte ki magát — a sztálinista diktatúrák legmesszebbjéig olyan ponton kezdte ki az idő, amit nehéz volt megjósolni és előrelátni. Hiszen amíg a temesvári lelkipásztornak csak a „keskeny ösvényről” letérő egyházi vezetéssel — nevezetesen, Papp László nagyváradi püspökkel — „gyűlt meg a baja”, úgy tűnt, ez nem az általa remélt tisztulást, inkább a református egyházon belüli megosztottságot segíti elő — az „oszd meg és uralkodj” elvét alkalmazó pártállam vezetésének ez nagyon is kapóra jött... Igenám, de Tökés László személyében egy széles látókörű, művelt, népét és híveit ismerő, azokkal azonosuló, Dózsa György-i tisztaságú hitsszónokkal találta magukat szemben, aki hivatásadatába beépítette az erdélyi protestantizmus haladó hagyományait mellett például az általa is idézett Márton Áron élelétását, meg nem alkuvó lelkiületét — egyfajta okumenikus világszemlélet kölcsönözve tetteinek. Tüllupe a felgyorsult problémakör felekezeti (és nemzeti-kisebbségi) gyökereit, két kérdés tisztázásával érzékeltethetjük Tökés László helytállásának gyakorlati eredőjét.

1. Ragaszkodás temesvári híveihez. Temes megyében mintegy százezer magyar él. Többségében katolikuskok, ezek java része „szögedi kirajzás”. A reformátusság hét községbe összpontosul, a két nagyváros — Temesvár

A Tökés-ügy háttéréről és előzményeiről

és Lugos — utánpótlása is innen biztosított. Tökés László segédlelkész-ként került a temesvár-józsefvárosi parókiaira, két év munkanélküliség után. Mindenki azt gondolta — a püspökség és a hatalom egyaránt —, hogy itt „eltemették” hosszú időre. A szörványmagyarságot ugyanis leírták már a kisebbségi palettáról is; innen került ki a legkevesebb értelmiségi, magyarul szólva, „lefejezett” tömegnek lehetett minősíteni. Peuker Leó lelkész váratlan elhunytá után a gyülekezet Tökés Lászlót választotta meg, aki rögtön — felmérve a parókia, a templom siralmas állapotát — felújítási munkálatokba kezdett. Ebben élvezte hívei egyértelmű támogatását. Sokáig építőtelep benyomását keltette a Cipariu utcai bérpalota. Az épületanyagokat javarészt a hívek szereztek be, adomány formájában — Romániában ugyanis szinte lehetetlen építőanyagokhoz jutni. Ez a falurombolás egyik előjátéka tulajdonképpen: a falvakban tíztíz-venöt éve már nem épült magánérőből ház, s ezt a hatalom számításba vette a „területrendezés” előjátékaként. Tökés László a bérpalota pincesorában klubtermet alakított ki, ez is jelentős áldozatot kívánt a gyülekezetől, amely vállalta azt, hisz végére egy tettekkész emberre talált, ilyen körülmények között, amíg be nem fejezi az átalakítás minden, megtervezett mozzanatát, Tökés László nem hagyhatja el a temesvári gyülekezetet, mivel bármikor olyan pénz-

ügyi manipulációk áldozatává eshet, melyből lehetetlen kilábalni. Bármikor köztörvényes bűnözővé minősíthetik...

2. A hatalom csapdája: „Szép, csendes falusi parókia.” Papp László nagyváradi püspök egy Szilágy megyei községbe helyezte Tökés Lászlót. A temesvári gyülekezet tiltakozása ellenére. Ebbe a csapdába a lelkipásztor nem sétálhatott bele az 1. pontban felsoroltak miatt sem: megérezte, tudta, hogy végleges elszigetelésére törekednek. A kiszemelt falu (a „szép, csendes parókia”) ugyanis célzatosan volt kijelölve. Képzelenek el egy mellékút végén települt falut, amit vasúttal nem, csupán gépjárművel lehet megközelíteni. Azon az egyetlen úton. Tökés családja megérkezte után már másnap a bekötőút mellé került volna a „Behajtani tilos!” tábla... Ahol lesben áll a közlekedésrendészet, s minden szabálysértőt azonnal bírsággal, majd visszafordít. Hogy ez a gyakorlat nem légből kapott, megemlítem, hogy az elsőként felszámolt falvak ilyen bekötőutak végén települtek, s ahová már felkerült az ominózus tábla! Ezért rendelkezünk oly kevés információval a Székelyföld, Szilágy, Hunyad, Szeben és Fehér megyék már felszámolt falvairól.

Tökés László mindezzel számolt, amikor megbontotta a „hallgatás falát”. Elszigetelése nem sikerült — szinte az utolsó pillanatban fordult a nagy nyilvánosságához. Visszaút nincs. Csak a nemzetközi közvélemény, a kormányok, végső soron az ENSZ tehet a védelmében.

A fáklyák sorsa, hogy égiének. Világítsanak, Oltalmazzuk!

Szeredi Tamás

Ki a bolsevik mostanában?

Kínálat a Szegei Egyetem-ből

A Szegei Egyetem ez évi jéről kritikát közölnek. A utolsó lapszáma december politikai pártok együttműködési lehetőségeiről mondható a hírlapárusoknál, illetve a Móra és a JATE— Gondolat Kiadó könyves-szorkányok pedig vannak! boltjában. Sajnálatos nyomdai elírás következtében ez a szám október 9-ei dátummal jelent meg. Olvasóitól a szerkesztőség elnézést kér.

Ki a bolsevik mostanában? A kérdésre a választ a lap első oldalán olvashatják. A Keresztény Ertelmségiek Szövetsége helyi szervezete és a JATE rektorhelyettese levélváltása a késztség tagjai: Gróf Róza, Dugonics téri épület sorsá-Márok Tamás, Solymosi Bárolról szól. Enyedi Ildikó film-

Szeretne még az idén új lakást vásárolni?

Van egy jó ajánlatunk: keresse fel a Délépet!

Vállalatunk jelenleg Hódmezővásárhelyen, az Ormos Ede u. 12—14. sz. alatt 2 szobás, étkezőkonyhás, 48, 50 és 55 m²-es kulcsra kész lakásokat kínál eladásra, azonnali beköltözéssel.

Ugyanitt, a lakásokhoz tartozó 18 m²-es garázsok is megvásárolhatók.

A szociálpolitikai kedvezmények és az egyéb kedvezményes hitelek vásárlóink részére biztosítottak.

Felvilágosítás és ügyintézés:

Szegeden:
Délép központi irodaház
Bocskai u. 10—14., I. em., 119-es szoba.
Telefon: 23-122, 22-133, 221-es mellék

Hódmezővásárhelyen:
Délép Építésvezetőség
Vörös Csillag u. 7—9.
Telefon: 45-677.